

УДК 343.132

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.04.3.34>

**ПОСТАНОВА ПРОКУРОРА
ПРО ПРОВЕДЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗА ВЧИНЕННЯМ ЗЛОЧИНУ:
ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ І ЗМІСТУ ТА ЗНАЧЕННЯ
В КОНТЕКСТІ ВСТАНОВЛЕННЯ ДОПУСТИМОСТІ ДОКАЗІВ**

Крет Г.Р.,

*доктор юридичних наук, професор,
суддя Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду
ORCID: 0000-0002-4906-4799*

Крет Г.Р. Постанова прокурора про проведення контролю за вчиненням злочину: вимоги до структури і змісту та значення в контексті встановлення допустимості доказів.

Актуальність теми статті зумовлена тим, що проблематика ухвалення прокурором рішення про проведення контролю за вчиненням злочину досліджена недостатньо повно, що вказує на необхідність в її поглибленому дослідженні, в тому числі шляхом встановлення вимог до структури і змісту цього рішення та впливу їх недотримання на допустимість доказів, отриманих у ході проведення зазначеної негласної слідчої (розшукової) дії. Це зумовило постановку як мети статті розкриття, на основі аналізу норм кримінального процесуального законодавства та релевантної судової практики, вимог до структури і змісту постанови прокурора про проведення контролю за вчиненням злочину та з'ясування їх значення в контексті встановлення допустимості доказів.

Розкрито вимоги до структури постанови прокурора про проведення контролю за вчиненням злочину, яка повинна складатися з трьох частин: вступної, мотивувальної та описової. Обґрунтовано, що за своїм змістом зазначена постанова має відповідати загальним вимогам до такого процесуального рішення, передбаченим вказаною нормою, та спеціальним вимогам як до постанови слідчого, прокурора про проведення негласних слідчих (розшукових) дій, так і до постанови прокурора про проведення контролю за вчиненням злочину (частина 5 статті 246, стаття 251 і частина 7 статті 271 КПК України). Із урахуванням норм кримінального процесуального закону визначено вимоги до змісту вступної, мотивувальної та описової частин постанови прокурора про проведення контролю за вчиненням злочину.

На основі дослідження судової практики встановлено значення вимог до структури і змісту постанови прокурора про проведення контролю за вчиненням злочину в контексті встановлення допустимості доказів. Доведено, що відсутність у матеріалах кримінального провадження постанови про проведення контролю за вчиненням злочину становить підставу визнання недопустимими доказів, отриманих у ході проведення зазначеної негласної слідчої (розшукової) дії, а недотримання вимог до структури і змісту цієї постанови у переважній більшості випадків не призводить до визнання доказів недопустимими.

Ключові слова: кримінальне провадження, контроль за вчиненням злочину, постанова, прокурор, докази, допустимість доказів, визнання доказів недопустимими.

Kret G.R. The prosecutor's resolution on control over the commission of a crime: requirements to the structure and content and significance in the context of establishing the admissibility of evidence.

The relevance of the article's topic is due to the fact that the issue of the prosecutor's resolution to conduct control over the commission of a crime has not been fully explored, and this indicates the need for its in-depth study, including by establishing the requirements to the structure and content of this decision and the impact of their non-compliance on the admissibility of evidence obtained in the course of the said covert investigative (research) action. This has led to the aim of the article to disclose, based on the analysis of the provisions of criminal procedure legislation and relevant case law, the requirements to the structure and content of the prosecutor's resolution to control the commission of a crime and to clarify their significance in the context of establishing the admissibility of evidence.

The author reveals the requirements for the structure of the prosecutor's resolution on control over the commission of a crime, which should consist of three parts: introductory, motivational and descriptive. It is substantiated that in terms of its content, the said resolution must meet the general requirements for such a procedural decision provided for by the said provision, and the special requirements for both the investigator's and prosecutor's resolution on conducting covert investigative

(research) actions and the prosecutor's resolution on control over the commission of a crime (part 5 of article 246, article 251 and part 7 of article 271 of the Criminal Procedural Code of Ukraine). Taking into account the provisions of the criminal procedure law, the author defines the requirements to the content of the introductory, motivational and descriptive parts of the prosecutor's resolution on control over the commission of a crime.

Based on the study of case law, the author establishes the significance of the requirements to the structure and content of the prosecutor's resolution on control over the commission of a crime in the context of establishing the admissibility of evidence. It is proved that the absence of a resolution on control over the commission of a crime in the criminal proceedings is the basis for declaring inadmissible the evidence obtained in the course of the said covert investigative (research) action, and non-compliance with the requirements to the structure and content of this resolution in the vast majority of cases does not lead to the inadmissibility of evidence.

Key words: criminal proceedings, control over the commission of a crime, resolution, prosecutor, evidence, admissibility of evidence, recognition of evidence as inadmissible.

Постановка проблеми. Контроль за вчиненням злочину полягає у проведенні дій, що спрямовані на імітування скоєння тяжкого або особливо тяжкого злочину чи його контрольоване вчинення, здійснюються за наявності достатніх підстав вважати, що такий злочин готується або вчиняється, та спрямовані на запобігання йому або фіксацію факту його вчинення та особи, яка його скоїла. У доктрині кримінального процесу наголошується, що фактично контроль за вчиненням злочину є проведенням комплексу негласних слідчих (розшукових) дій із метою безпосередньої прихованої фіксації вчинення особою (групою осіб) готування тяжкого чи особливо тяжкого злочину та/або замаху на такий злочин із подальшим затриманням цієї особи (осіб) у порядку, передбаченому статтею 208 КПК України, та невідкладним проведенням слідчих (розшукових) дій, необхідних для закріплення доказової інформації. Комплекс негласних слідчих (розшукових) дій, проваджуваних у межах контролю за вчиненням злочину, вирізняється тим, що він сполучається з інсценуванням дій (подій, обстановки), які відповідають злочинному задуму певної особи (осіб) та/або можуть свідчити про його виконання [1, с. 7].

Стан опрацювання проблематики. Дослідженню теоретико-правових і практичних аспектів проведення контролю за вчиненням злочину присвячена істотна увага вчених. Зокрема, до розкриття підстав і порядку проведення цієї негласної слідчої (розшукової) дії та фіксації її ходу і результатів звертаються Л.І. Аркуша, Р.І. Благута, С.О. Гриненко, М.Л. Грібов, О.М. Дроздов, О.В. Капліна, В.А. Колесник, С.С. Кудінов, Є.Д. Лук'янчиков, М.А. Погорецький, Д.Б. Сергєєва, Є.Д. Скулиш, О.Ю. Татаров, Л.Д. Удалова, С.Б. Фомін, Р.М. Шехавцов та інші вітчизняні науковці. Водночас, проблематика ухвалення прокурором рішення про проведення контролю за вчиненням злочину досліджена недостатньо повно, що зумовлює необхідність в її поглибленому дослідженні, в тому числі шляхом встановлення вимог до структури і змісту цього рішення та впливу їх недотримання на допустимість доказів, отриманих у ході проведення зазначеної негласної слідчої (розшукової) дії.

Метою статті є розкриття, на основі аналізу норм кримінального процесуального законодавства та релевантної судової практики, вимог до структури і змісту постанови прокурора про проведення контролю за вчиненням злочину та з'ясування їх значення в контексті встановлення допустимості доказів.

Виклад основного матеріалу. Контроль за вчиненням злочину проводиться на підставі постанови прокурора за наявності достатніх підстав вважати, що готується вчинення або вчиняється тяжкий чи особливо тяжкий злочин (частини 2, 4 статті 246, частина 1 статті 271 КПК України) [2]. Постанова прокурора про проведення контролю за вчиненням злочину за структурою та змістом повинна відповідати загальним вимогам до такого процесуального рішення, передбаченим частинами 5, 6 статті 110 КПК України, і містити відомості, визначені частиною 5 статті 246, статтею 251 і частиною 7 статті 271 КПК України.

Із урахуванням наведених норм, вказана постанова прокурора за своєю структурою має складатися з трьох частин: 1) вступної, в якій наводяться відомості про: місце і час її прийняття; прізвище, ім'я, по батькові, посаду прокурора, який прийняв постанову; найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер; правову кваліфікацію кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) КК України; 2) мотивувальної, яка повинна містити: відомості про особу, щодо якої проводиться контроль за вчиненням злочину; обґрунтування прийнятої постанови, у тому числі обґрунтування неможливості отримання відомостей про кримінальне правопорушення та особу, яка його вчинила, в інший спосіб; виклад обставин, які свідчать про відсутність під час негласної слідчої (розшукової) дії провокування особи на вчинення злочину;

3) резолютивної, в якій зазначаються відомості про: форму, в якій проводитиметься контроль за вчиненням злочину; місце, мету та строк проведення цієї негласної слідчої (розшукової) дії; особу, яка буде її проводити; спеціальні імітаційні засоби, які використовуватимуться під час проведення контролю за вчиненням злочину.

Постанова про проведення контролю за вчиненням злочину виготовляється на офіційному бланку та підписується прокурором, який її прийняв (частина 6 статті 110 КПК України) [2], підлягає засекречуванню в порядку, визначеному Інструкцією про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні від 16.11.2012 р. № 114/1042/516/1199/936/1687/5, зберігання з дотриманням вимог законодавства у сфері охорони державної таємниці щодо секретного діловодства та долученню до матеріалів кримінального провадження після розсекречення (пункти 5.1, пункт 5.6, 5.7, 5.27, 5.29 розділу V вказаної Інструкції) [3].

У судовій практиці звертається увага на обов'язковість долучення постанови прокурора про проведення контролю за вчиненням злочину до матеріалів кримінального провадження. Так, ККС ВС наголошує, що за відсутності в матеріалах провадження постанови прокурора про проведення контролю за вчиненням злочину неможливо встановити, в якій формі вона мала бути проведена, чи передбачала використання спеціальних імітаційних засобів, кому було доручено її проведення та чи було дотримано в цьому випадку порядок і тактику її проведення відповідно до вимог законодавства, наслідком чого є визнання протоколу про результати контролю за вчиненням злочину та протоколу огляду з додатками недопустимими доказами (постанова від 27.02.2019 р. у справі № 753/19835/14-к) [4]. Відзначаючи обов'язковість перевірки судами першої та апеляційної інстанцій наявності постанови прокурора про проведення контролю за вчиненням злочину, ККС ВС вказує, що протокол про результати цієї негласної слідчої (розшукової) дії не може замінити рішення прокурора про її проведення (постанова від 24.01.2019 р. у справі № 344/16316/15-к) [5].

Крім того, в судовій практиці акцентується увага на вагомості вимоги частини 7 статті 271 КПК України стосовно викладення в постанові прокурора про проведення контролю за вчиненням злочину обставин, які свідчать про відсутність під час цієї негласної слідчої (розшукової) дії провокування особи на вчинення злочину. Так, ККС ВС відзначає обґрунтованість рішень судів першої та апеляційної інстанцій, які в разі ненаведення в постанові про проведення контролю за вчиненням злочину зазначених обставин, як того вимагає пункт 1 частини 7 статті 271 КПК України, визнають протокол за результатами проведення цієї процесуальної дії недопустимим доказом (постанова від 22.11.2018 р. у справі № 263/6618/15-к) [6].

Натомість, незазначення в постанові прокурора про проведення контролю за вчиненням злочину рішення щодо вручення грошових коштів, як відзначає ККС ВС, не є процесуальним порушенням, яке тягне за собою недопустимість результатів негласної слідчої (розшукової) дії, оскільки, по-перше, факт вручення ідентифікованих коштів безперечно підтверджено підписами понятих у протоколах огляду, помітки та вручення заздалегідь ідентифікованих засобів – грошових купюр з додатками та показаннями одного з цих понятих, допитаного як свідка в суді першої інстанції, та, по-друге, КПК України не вимагає викладення з повною деталізацією проведення негласної слідчої (розшукової) дії у постанові про здійснення контролю за вчиненням злочину (постанова від 16.11.2023 р. у справі № 629/4665/15-к) [7].

Так само не призводить до визнання недопустимими доказами результатів контролю за вчиненням злочину незазначення в постанові прокурора тривалості цієї негласної слідчої (розшукової) дії в разі її негайного проведення. Як вказує ККС ВС, з огляду на те, що контроль за вчиненням злочину проведено фактично негайно після винесення відповідної постанови у порядку, встановленому в КПК України щодо здійснення таких негласних слідчих (розшукових) дій, відсутність в постанові прокурора відомостей про строк її виконання не можна вважати тим порушенням вимог кримінального процесуального закону, яке є істотним, і в цьому провадженні не впливає на допустимість доказів, здобутих на виконання процесуального рішення прокурора в межах строку, визначеного законом (постанова від 28.09.2022 р. у справі № 225/373/21) [8].

Постанова про проведення контролю за вчиненням злочину приймається прокурором окремо стосовно кожного тяжкого чи особливо тяжкого злочину, про готування вчинення або вчинення якого в нього наявні достатні підстави [9, с. 190].

За наявності в прокурора відомостей про готування до вчинення або вчинення продовжуваного або триваючого злочину, а також за наявності в особи (осіб) єдиного злочинного умислу, зміст якого охоплює вчинення кожного з інкримінованих діянь, прокурором приймається одна постанова про проведення контролю за вчиненням злочину. Так, ККС ВС відзначає, що засудженому інкримінувалося одержання неправомірної вигоди частинами, що є продовжуваним злочином і виключає повторність чи сукупність злочинів. Виходячи з цього, апеляційний суд дійшов слушного висновку

про необґрунтованість доводів сторони захисту про те, що дозволи слідчих суддів на проведення негласної слідчої (розшукової) дії після передачі засудженому другої частини неправомірної вигоди нібито втратили чинність, оскільки вказані дозволи надавалися з метою розкриття продовжуваного кримінального правопорушення (постанова від 07.12.2022 р. у справі № 385/619/16) [10].

Наведене стосується й інших випадків учинення інкримінованих злочинних діянь, які об'єднані єдиним злочинним умислом і не становлять повторності або сукупності злочинів. Як наголошує ОП ККС ВС, у випадку проведення негласної слідчої (розшукової) дії – контроль за вчиненням злочину, передбаченого статтею 307 КК України, законодавець дозволяє не припиняти виявлений злочин, а спостерігати за його вчиненням до завершення і допускати вчинення нових діянь, які виступають окремими ланками кримінального ланцюга й об'єднані єдиним злочинним наміром, з тим, щоб розкрити ті, що лежать в основі вже виявлених (постанова від 25.09.2023 р. у справі № 208/2160/18) [11]. У таких випадках прокурором також приймається одна постанова про проведення контролю за вчиненням злочину.

І, навпаки, за відсутності у прокурора відомостей про наявність ознак продовжуваного або триваючого кримінального правопорушення, а також за відсутності єдиного умислу, зміст якого охоплює вчинення кожного з інкримінованих діянь, стосовно кожного з них прокурором приймається самостійна постанова про проведення контролю за вчиненням злочину. Як наголошує ККС ВС, негласна слідча (розшукова) дія – контроль за вчиненням двох самостійних окремих злочинів (за відсутності в органі досудового розслідування відомостей про наявність ознак продовжуваного або триваючого кримінального правопорушення, за відсутності єдиного умислу, зміст якого охоплює вчинення кожного з інкримінованих діянь), кожен із яких, на переконання слідчого, прокурора, містить ознаки самостійного одиничного злочину, які лише за правилами їх юридичної оцінки кваліфікуються за частиною 2 статті 307 КК України (за так званої у кримінальному праві розірваної повторності тотожних злочинів) і за приписами статті 33 КК України не містять ознак сукупності, має бути здійснений на підставі окремої постанови прокурора щодо кожного кримінального правопорушення. Недотримання вказаного порядку збирання доказів під час здійснення кримінального провадження, за приписами статті 86 КПК України у їх взаємозв'язку з положеннями частини 4 статті 246, статті 271 КПК України, є безумовною підставою до визнання недопустимими доказів, отриманих внаслідок проведення негласної слідчої (розшукової) дії (постанова від 22.03.2023 р. у справі № 161/1921/20) [12].

Постанова прокурора про проведення контролю за вчиненням злочину додається до його доручення на проведення цієї негласної слідчої (розшукової) дії (пункт 3.4 Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні від 16.11.2012 р. № 114/1042/516/1199/936/1687/5) [3]. Із урахуванням частини 3 статті 110, частини 4 статті 246 і статті 251 КПК України, постанова є єдиним процесуальним рішенням прокурора про проведення контролю за вчиненням злочину. У зв'язку з цим у практиці ККС ВС наголошується, що проведення цієї негласної слідчої (розшукової) дії на підставі доручення прокурора суперечить приписам статей 246 і 251 КПК України (постанова від 07.10.2020 р. у справі № 628/3400/15) [13].

Помилкове зазначення в дорученні слідчого, прокурора оперативному підрозділу іншої форми контролю за вчиненням злочину, ніж та, що вказана в постанові про проведення цієї негласної слідчої (розшукової) дії (наприклад, спеціальний слідчий експеримент замість оперативної закупки) не є істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону та не може призводити до визнання результатів його проведення недопустимими доказами, якщо контроль за вчиненням злочину був проведений у формі, яка вказана в постанові, доданій до доручення. Зокрема, з цих мотивів ККС ВС вказує на безпідставність визнання судом апеляційної інстанції обґрунтованими висновків суду першої інстанції про те, що доручення слідчого містить вимогу про проведення негласної слідчої (розшукової) дії в іншій формі, ніж зазначена в постанові, а також визнання ним на цій підставі недопустимими доказами результатами проведеної негласної слідчої (розшукової) дії та похідних доказів (постанова від 23.06.2021 р. у справі № 743/1041/18) [14].

Висновки. Викладене дозволяє дійти висновку, що постанова прокурора про проведення контролю за вчиненням злочину за своєю структурою повинна складатися з трьох частин: вступної, мотивувальної та описової, що відповідає загальним вимогам до постанови дізнавача, слідчого, прокурора, визначеним у частині 5 статті 110 КПК України. За своїм змістом зазначена постанова має відповідати загальним вимогам до такого процесуального рішення, передбаченим вказаною нормою, та спеціальним вимогам як до постанови слідчого, прокурора про проведення негласних слідчих (розшукових) дій, так і до постанови прокурора про проведення контролю за вчиненням злочину (частина 5 статті 246, стаття 251 і частина 7 статті 271 КПК України). Відсутність у матеріалах кримінального провадження постанови прокурора про проведення контролю за вчиненням

злочину призводить до визнання недопустимими доказів, отриманих у ході проведення зазначеної негласної слідчої (розшукової) дії. Натомість, оцінка істотності порушення вимог кримінального процесуального закону внаслідок недотримання вимог до структури і змісту цієї постанови здійснюється з урахуванням вимог статті 87 КПК України, у зв'язку з чим у переважній більшості випадків недотримання таких вимог не призводить до визнання доказів недопустимими.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Грібов М.Л. Забезпечення законності контролю за вчиненням корупційних злочинів, пов'язаних із підкупом: методичні рекомендації. Київ: Національна академія внутрішніх справ, 2022. 44 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
3. Про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні: інструкція, затверджена наказом Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16.11.2012 р. № 114/1042/516/1199/936/1687/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12>.
4. Постанова ККС ВС від 27.02.2019 р. у справі № 753/19835/14-к (провадження № 51-6192км18). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80183442.A>.
5. Постанова ККС ВС від 24.01.2019 р. у справі № 344/16316/15-к (провадження № 51-1736км18). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79439770>.
6. Постанова ККС ВС від 22.11.2018 р. у справі № 263/6618/15-к (провадження № 51-1893км18). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/78297744>.
7. Постанова ККС ВС від 16.11.2023 р. у справі № 629/4665/15-к (провадження № 51-2821км23). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115061801>.
8. Постанова ККС ВС від 28.09.2022 р. у справі № 225/373/21 (провадження № 51-227км22). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106558702>.
9. Ковальчук С.О., Крет Г.Р. Науково-практичний коментар до Глави 21 Кримінального процесуального кодексу України «Негласні слідчі (розшукові) дії». Київ: Прецедент, 2024. 244 с.
10. Постанова ККС ВС від 07.12.2022 р. у справі № 385/619/16 (провадження № 51-2496км21). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107834205>.
11. Постанова ОП ККС ВС від 25.09.2023 р. у справі № 208/2160/18 (провадження № 51-1868км22). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113817314>.
12. Постанова ККС ВС від 22.03.2023 р. у справі № 161/1921/20 (провадження № 51-3024км22). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109810013>.
13. Постанова ККС ВС від 07.10.2020 р. у справі № 628/3400/15 (провадження № 51-2110км20). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/92173713>.
14. Постанова ККС ВС від 23.06.2021 р. у справі № 743/1041/18 (провадження № 51-196км21). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97926617>.